

ISSN 2310-371X

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Наукові записки

Серія педагогічні науки

Випуск CLVIII

(158)

Київ
Видавничий дім "Гельветика"
2024

ФАХОВЕ ВИДАННЯ – КАТЕГОРІЯ Б
затверджено наказом Міністерства освіти і науки України (додаток 3)
від 15.04.2021 р. № 1328 (педагогічні науки – спеціальності: 011-016)

У зв'язку зі зміною Засновника журналу було внесено відповідні зміни до Переліку наукових фахових видань України
(Наказ Міністерства освіти та науки України № 220 від 21.02.2024 р.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення
Витяг з реєстру суб'єктів у сфері медіа-ресурсів **Ідентифікатор медіа R30-01414** (рішення № 932 від 28.09.2023 р.)

“НАУКОВІ ЗАПИСКИ” започатковано у 1939 році в КДПІ імені О. М. Горького
(нині УДУ імені Михайла Драгоманова)

Наукове видання включено до наукометричних баз і каталогів – Google Scholar, “Наукова періодика України” в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського; Офіційний web-сайт видання:
<https://sj.udu.edu.ua/index.php/pnspd>

Редакційна колегія:

- В. П. Андрущенко* – член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор (*шеф-редактор*);
Фабіан Андрушкевич – доктор педагогічних наук, професор (Польща);
В. В. Борисов – доктор педагогічних наук, професор;
І. В. Гевко – доктор педагогічних наук, професор;
Конрад Яновський – доктор педагогічних наук, професор (Польща);
А. Г. Кононенко – кандидат педагогічних наук, доцент;
М. С. Корець – доктор педагогічних наук, професор;
Л. А. Ткаченко – кандидат педагогічних наук, доцент (*відповідальний секретар*);
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор (*головний редактор*);
Л. В. Мова – доктор педагогічних наук, професор;
Ірена Мудрецька – доктор педагогічних наук, професор (Польща);
О. С. Падалка – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
Л. В. Савенкова – кандидат педагогічних наук, професор;
В. М. Слабко – доктор педагогічних наук, професор (*відповідальний редактор*);
І. М. Смирнова – доктор педагогічних наук, професор;
О. М. Торубара – доктор педагогічних наук, професор;
О. П. Хижна – доктор педагогічних наук, професор;
Ю. В. Штильовий – кандидат педагогічних наук, доцент;
С. М. Яшанов – доктор педагогічних наук, професор.

Н 34 **НАУКОВІ ЗАПИСКИ**: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова; упор. Л. Л. Макаренко. – Київ: Видавничий дім “Гельветика”, 2024. – Випуск CLVIII (158). – 191 с. – (Серія педагогічні науки).

ISSN 2310-371X

У збірнику вміщено статті, де розглядаються актуальні питання наукових досліджень докторантів, аспірантів, викладачів навчальних закладів та співробітників наукових установ України, які працюють у галузях педагогічних та історичних наук.

УДК 37+93/94](066)

Рекомендовано Вченою радою УДУ імені Михайла Драгоманова
(протокол № 6 від 19 грудня 2024 р.)

ISSN 2310-371X

© Редакційна колегія, 2024
© Автори статей, 2024
© Видавничий дім “Гельветика”, 2024

ISSN 2310-371X

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DRAGOMANOV UKRAINIAN STATE UNIVERSITY

Naukovi zapysky ***(research)***

Series pedagogical sciences

Issue CLVIII

(158)

HELVETICA
PUBLISHING HOUSE

2024

PROFESSIONAL EDITION – CATEGORY B

**Approved by order of Ministry of Education and Science of Ukraine (addition 3)
from 15.04.2021 № 1328 (pedagogical science – specialities: 011-016)**

In connection with the change of the Founder of the journal, corresponding changes were made to the List of Scientific Professional Publications of Ukraine (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine N 220 dated 02.21.2024).

National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting

Excerpt from the register of entities in service of media registrants Media Identifier R30-01414 (decision No. 932 dated 09.28.2023)

*The “Science Notes” started in 1939 in the Kyiv Pedagogical Gorky Institute
(Now Dragomanov Ukrainian State University)*

The scientific publication is included in scientometric databases and catalogs – Google Scholar, “Scientific periodicals of Ukraine” in the National Vernadskyi Library of Ukraine; Official website of the publication: <https://sj.udu.edu.ua/index.php/pnspd>

Editorial Board:

- Viktor Andrushchenko* – Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Philosophical Sciences, Professor (**Chief Editor**);
- Fabian Andrushkevych* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (*Poland*);
- Vyacheslav Borysov* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- Igor Gevko* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- Konrad Yanovskiy* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (*Poland*);
- Andrii Kononenko* – Candidate of pedagogical sciences, associate professor;
- Mykola Koretc* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- Ludmyla Tkachenko* – Candidate of pedagogical sciences, associate professor (*Executive Secretary*);
- Lesia Makarenko* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (*Editor in Chief*);
- Ludmyla Mova* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
- Irena Mudretska* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (*Poland*);
- Oleg Padalka* – Corresponding Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- Lydmyla Savenkova* – Candidate of pedagogical sciences, Professor;
- Volodymyr Slabko* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (*Executive Editor*);
- Irina Smyrnova* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- Oleksii Torubara* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- Olga Khyzhna* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- Sergii Yashanov* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.

N 34 **NAUKOVI ZAPYSKY** : [digest of articles] / Ministry of Education and Science of Ukraine, Dragomanov Ukrainian State University, compiler L. Makarenko. – Kyiv : Publishing House “Helvetica”, 2024. – Issue CLVIII (158). – 191 p. – (Series pedagogical sciences).

ISSN 2310-371X

The digest contains articles handling the actual research problem of postgraduate, doctoral students, lecturers of higher educational establishments and research Institutions of Ukraine working in pedagogical sciences.

УДК 37+93/94](066)

*Recommended by the Academic Council Dragomanov Ukrainian State University
(Minutes № 6, the 19th of December, 2024)*

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

*Ваколя З. М.*РОЛЬ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР У НАВЧАННІ ДОШКІЛЬНЯТ
ОСНОВАМ ОСОБИСТОЇ ГІГІЄНИ ТА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ..... 5*Гуменний О. Д.*ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПЛАТФОРМИ
ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ 13*Даниленко Д. С., Запорожченко Т. П.*ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНИХ ІГРОВИХ РЕСУРСІВ
НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 25*Злагодох Д. О., Малезжик М. П.*ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ
ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ ІЗ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ... 33*Конарєв О. П., Трезуб О. Д.*ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПРОГРАМ НА УРОКАХ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПРОЕКТІВ
ІЗ МІНІМІЗАЦІЄЮ МАТЕРІАЛЬНИХ ВИТРАТ 46*Кучин Ю. Л., Власенко О. М., Кучеренко І. І.,
Микитенко П. В., Мельник О. М.*АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЩОДО АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА СОЦІАЛЬНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 55*Негрій І. І.*УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 70*Негрій О. І.*ЗАСОБИ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ,
ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ 78*Палатний І. А., Палатна О. М., Поліщук В. В.*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ТУРИСТІВ ДО ГІРСЬКИХ УМОВ КАРПАТ 87

*Петрунчак Д. В.*ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВУЗЬКОСПЕЦІАЛІЗОВАНИХ
НАВИЧОК І ЗАГАЛЬНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ У СФЕРІ ГОСТИННОСТІ 95*Погребняк Д. В., Жембровський С. М., Вербин Н. Б., Білошицький В. В.*СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРЕНЕРА З ВИДУ СПОРТУ
У ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 106

Романчук А. І.	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	114
Савченко Ю. О., Савченко Р. А., Сохань М. О.	
ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-АКТОРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	122
Стучинська Н. В., Паламарчук Ю. В., Ніжегородцев В. О.	
КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ.....	133
Теницька О. І., Безверха І. Г., Солодовник М. К.	
РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗНМ.....	144
Толмачова І. М., Потапова Н. В.	
ПРАКТИКА “ПЕРШІ ДНІ ДИТИНИ У ЗЗСО” ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	152
Томчук А. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ПІЗНАВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ВІРТУАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	163
Шевченко В. В., Редько О. М., Шевченко Ю. В.	
ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ У ЗВО.....	173
НАШІ АВТОРИ	180

CONTENTS

PEDAGOGICAL SCIENCE

Vakolia Z.

The role of story-role playing games in teaching preschool children
the fundamentals of personal hygiene and a healthy lifestyle..... 5

Humennyi O.

Innovative model of an educational platform for professional training..... 13

Danylenko D., Zaporozhchenko T.

Use of electronic educational game resources
in mathematics lessons in primary school.....25

Zlagodukh D., Malezhyk M.

Use of computer modeling when conducting laboratory work
in technical disciplines.....33

Konarev O., Tregub O.

Application of specialized programs in lessons
on the work training for creating projects with minimization of material costs.....46

Kuchin Yu., Vlasenko O., Kucherenko I., Mykytenko P., Melnyk O.

Analysis of regulatory and legal acts regarding current issues of training
of specialists in the industry of health care and social security: challenges and prospects.....55

Nehrii I.

Ukrainian language as a means of forming Ukrainian national identity in preschool children..... 70

Nehrii O.

Means of emotional development of children of early age
who have been suffered by military actions in Ukraine.....78

Palatny I., Palatna O., Polishchuk V.

Features of tourists' adaptation to the mountain conditions of the Carpathians.....87

Petrunchak D. Pedagogical conditions for the formation of highly specialized skills
and general professional qualities in the hospitality field.....96

Pohrebniak D., Zhembrovskiy S., Verbyn N., Biloshytskyi V.

Modern aspects of the activity of a sports coach in higher military educational institutions..... 106

Romanchuk A.

Theoretical principles of technologies for management of the educational process
in primary school.....115

Savchenko Y., Savchenko R., Sokhan M.

Features of vocal training methods for actor students in institutions of higher education..... 122

Stuchynska N., Palamarchuk Y., Nizhehorodtsev V.

Cybersecurity as a necessary component in the training of future dentists.....133

Tenytska O., Bezverkha I., Solodovnyk M. Speech Development in Older Preschoolers with General Speech Underdevelopment of the Level III.....	144
Tolmachova I., Potapova N. A practice “Child’s First Days at School” as a component of professional development of future primary school teachers.....	152
Tomchuk A. Features of the cognitive process in the virtual environment of professional teacher training for vocational education.....	163
Shevchenko V., Redko O., Shevchenko Yu. Formation of a safe educational environment for future specialists in hotel and restaurant business in higher educational institutions.....	173
Our authors	180

learning the Ukrainian language by children of older preschool age and to analyze how learning the Ukrainian language affects the formation of Ukrainian national identity among older children in the ZDO. The main legislative documents of Ukraine, which regulate attention to the process of formation of Ukrainian national identity in children of older preschool age in preschool education institutions, were reviewed and analyzed.

Keywords: senior preschool age, national identity, national consciousness, national-patriotic education, Ukrainian national identity, native language, Ukrainian language, language education, preschool education institution.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-158.2024.08>

УДК 373.2.015.31:159.942:316.485.26(477)

Негрій О. І.

ЗАСОБИ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

У статті висвітлено важливість емоційного розвитку дітей раннього віку, який є сензитивним, оскільки саме в цей період найінтенсивніше формується психіка, закладаються основні особистісні утворення і когнітивні характеристики. Надано тлумачення змісту термінів “емоційний розвиток”, “емоції”, “емоційна сфера” та “емоційний інтелект”, представлено основні напрацювання закордонних та вітчизняних науковців з досліджуваної проблеми. Розглянуто головні законодавчі документи та базові програми України, які регламентують увагу на емоційному розвитку дітей раннього віку, а саме Закон України “Про дошкільну освіту”, Базовий компонент дошкільної освіти, Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки дітей раннього та дошкільного віку, програми “Оберіг” та “Peppy Pals” (“Веселі друзі”).

Аргументовано доцільність емоційного розвитку дітей раннього віку в контексті сучасних викликів, зокрема наслідків COVID-19 та повномасштабної війни в Україні. Підкреслюємо, що емоційний розвиток дітей раннього віку є важливим чинником їхнього загального психічного, фізичного та розумового розвитку а також адаптації до складних життєвих умов. У статті запропоновано засоби, які сприяють розвитку емоційної сфери дітей раннього віку, що постраждали від воєнних дій, зокрема арт-терапію, казкотерапію, ігрову діяльність, музичну терапію, методи роботи з батьками/опікунами та педагогами. Наголошуємо на необхідності комплексного підходу до емоційного розвитку дітей раннього віку, залучення родини, педагогів і фахівців з психічного здоров'я для забезпечення гармонійного формування особистості та розвитку стійкості до майбутніх життєвих викликів. Переконаємо, що використання спеціальних програм, спрямованих на підтримку емоційного розвитку дітей раннього віку, є надзвичайно важливим, оскільки саме в даному віці закладаються основи емоційної стійкості, здатності до адаптації, саморегуляції та формування довірливих стосунків з оточенням. Такі програми дозволяють створити безпечне середовище, де дитина може вільно виражати свої почуття, розвивати емпатію та позитивне сприйняття світу навіть у складних життєвих обставинах.

Ключові слова: ранній вік, діти раннього віку, емоційний розвиток, емоції, емоційна сфера, емоційний інтелект, емоційний розвиток дітей раннього віку, воєнні дії.

Емоційний розвиток дитини раннього віку є складним і багатоаспектним

процесом, який відіграє ключову роль у формуванні психічного здоров'я та соціальних навичок. У віці від 1 до 3 років діти переживають безліч емоційних переживань, які формують їхні реакції на навколишній світ, відношення до інших людей та власну самооцінку. Розуміння емоційного розвитку в цей віковий період є важливим завданням для педагогів, психологів, батьків та опікунів, адже саме в цей час закладаються основи емоційної інтелігентності, здатності до співпереживання та соціальної взаємодії.

В Законі України “Про дошкільну освіту” чітко визначено, що ранній вік – це дитина від 1 до 3 років (Стаття 6), якій гарантують право на здобуття дошкільної освіти з урахуванням індивідуальних особливостей, специфічних освітніх та інших потреб і можливостей кожної дитини (Стаття 8) [3].

На виконання Статті 22 Закону України “Про дошкільну освіту” було ухвалено Державний стандарт дошкільної освіти в Україні (Базовий компонент дошкільної освіти, БКДО). У Державному стандарті дошкільної освіти (БКДО, 2021) зазначено, що одним із пріоритетів дошкільної освіти є створення умов для емоційного розвитку, розвитку естетичних почуттів, емоційно-моральної чуйності, доброї волі, розуміння і співпереживання почуттів інших людей, а також приділено особливу увагу питанню захисту і зміцненню емоційного благополуччя дітей раннього та дошкільного віку [1].

Варто зазначити, що емоційний розвиток у ранньому дитинстві є ключовим для оптимізації поточного й майбутнього розвитку дитини. Основою взаємодії з навколишнім світом є емоційна сфера, яка сприймається дитиною “тут і зараз”. Для ефективного емоційного виховання необхідно створити розвивальне середовище, яке стає джерелом розвитку особистості та її самореалізації. Таке середовище повинно розвивати індивідуальні особливості дитини (обдарованість) передбачати простір оточування, систему відносин, сприятливу атмосферу навчання та активність дитини [2, с. 85].

В умовах воєнного стану в Україні питання емоційного розвитку дітей раннього віку стає особливо актуальним. Діти раннього віку є найбільш вразливими до негативного впливу стресу, оскільки саме у ранньому дитинстві формуються базові емоційні механізми, здатність до саморегуляції, довіри до світу та міжособистісної взаємодії. Міністр освіти і науки України О. Лісовий зазначає, що на сьогодні день головне завдання освіти України – це створити можливості для безпечного та якісного навчання дітей в умовах війни, що є великим викликом, проте потрібно створити всі умови, щоб кожна дитина мала доступ до якісної освіти. Діти є свідками насильства, руйнувань, втрати рідних або опиняються в умовах евакуації та біженства. Ці фактори викликають у дітей відчуття страху, тривоги, небезпеки та незахищеності, а порушення звичного ритму життя, втрата стабільного емоційного оточення, дефіцит батьківської уваги та підтримки можуть призводити до подальшої емоційної дезорієнтації. Найбільш типовими реакціями на стрес у дітей раннього віку є: підвищена тривожність, яка проявляється у постійному відчутті страху або занепокоєння; порушення сну та апетиту; регрес у розвитку (повернення до раніше пройдених етапів розвитку, таких як енурез, смоктання пальців);

замкнутість або агресивність; емоційна нестабільність (постійні перепади настрою, плач, злість).

Травматичний досвід війни, що передбачає вимушену евакуацію, втрату звичного середовища, тривогу та загрозу життю, створює серйозні ризики для гармонійного емоційного розвитку дитини раннього віку. Дослідження доводять, що тривалий стрес у ранньому віці може призвести до порушення когнітивного та емоційного розвитку, а також сформувати довгострокові травматичні наслідки (Medical Xpress "Neuroscience 2023"). Науковець К. Ленц зазначає, що стрес здатний активувати або пригнічувати експресію великої кількості генів, це пояснюється тим, що мозок дитини є особливо пластичним і чутливим до зовнішніх факторів. Стрес впливає на нейронні зв'язки, гормональну регуляцію та навіть на структуру мозку, що в майбутньому може впливати на емоційний стан, поведінку та когнітивні здібності дитини.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять наукові дослідження минулих років про особливості емоційного розвитку дітей раннього віку: Л. Виготського, Г. Гегеля, Д. Ельконіна, Е. Еріксона, О. Запорожця, М. Лісіної, М. Монтессорі, Дж. Рассела, Е. Роттердамського, Ж. Піаже, П. Якобсона та сучасні наукові дослідження: І. Беха, А. Богуш, О. Бухало, Н. Гавриш, Т. Дуткевича, Н. Ісмаїлової, О. Кононко, В. Кременя, І. Новоселецької, О. Половіной, О. Рейпольської, С. Сисоєвої, Н. Тарнавської, С. Тафінцевої, В. Шапар та ін.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених емоційному розвитку дітей раннього віку, питання емоційного розвитку дітей раннього віку, постраждалих внаслідок воєнних дій залишається мало дослідженим. Існує нагальна потреба у розробці довгострокових програм і політик, спрямованих на підтримку емоційного стану дітей раннього віку, які постраждали внаслідок воєнних дій.

Метою статті є визначення особливостей емоційного розвитку дітей раннього віку; описати сучасні засоби, методики та підходи для емоційного розвитку дітей раннього віку, які постраждали від воєнних дій в Україні.

Для дитини раннього віку емоційний розвиток є умовою формування її особистості та успішної соціалізації. У цей віковий період відбувається активне засвоєння емоційних реакцій, які впливають на сприйняття навколишнього світу та взаємодію з іншими людьми. Емоційний розвиток не лише визначає спосіб, у який дитина виражає свої почуття, але й формує здатність до співпереживання та розуміння емоцій інших людей.

Визначаючи сутність феномену "емоційний розвиток дитини раннього віку", вважаємо за необхідне насамперед проаналізувати сутнісний зміст взаємопов'язаних понять, таких як "емоції", "емоційна сфера" та "емоційний інтелект". Це дасть змогу глибше зрозуміти, як саме емоційний розвиток впливає на взаємодію дитини раннього віку з навколишнім світом і сприяє її загальному розвитку.

Емоції (від лат. "emovere" – збуджувати, хвилювати) – це насамперед внутрішні зміни, які характеризуються безпосереднім впливом відчуттів на

протікання уявлень і в певній мірі є зворотним впливом – уявлень на відчуття, емоції не є ізольованими реакціями, вони активно взаємодіють між тілесними відчуттями та уявленнями, що надає їм глибший психологічний зміст [14]. О. Крюкова, В. Лефтеровч та М. Рогозіна, вважають, що емоції – це особливий клас психічних процесів та станів, що відображаються у формі досвіду (радості, страху, подиву), первинне оцінювання явищ та ситуацій. Натомість колективи зарубіжних науковців К. Scherer, A. Schorr, T. Johnstone [13] та L. Barrett, B. Mesquita, K. Ochsner [11, с. 373] вважали, що емоції починаються з індивідуального сприйняття стимулу й емоційної, фізіологічної та динамічної реакції.

Проблема емоційної сфери в психології та педагогіці досліджується через призму емоцій як психічних явищ, які відображають суб'єктивне ставлення індивіда до подій і ситуацій. Значний внесок у вирішення проблеми емоційної сфери особистості зробили О. Запорожець, О. Кульчицька, Е. Носенко, О. Яковлева, а також О. Асмолова, Л. Виготський, Д. Ельконін, І. Кон, О. Леонтьєв, які займалися визначенням факторів розвитку особистості та актуалізували проблему поглибленого пізнання емоційної сфери.

Емоційна сфера – це інтегральне структурне утворення особистості зокрема й динамічні властивості, якісні та змістові характеристики [5, с. 9]. Сучасне визначення поняття “емоційна сфера дитини” надає Ю. Шевченко – це складне психологічне утворення, що містить базові емоції, почуття, їхнє оцінювання, виконує регулятивну, мотиваційну та інформаційну функції, а також спрямоване на задоволення базових потреб дитини [9, с. 201].

Враховуючи зазначену інформацію, визначаємо, емоційна сфера – це комплексне психологічне утворення, що інтегрує динамічні та якісно-змістові характеристики особистості, забезпечуючи суб'єктивне оцінювання подій, ситуацій і явищ через емоції, почуття та їх прояви. Емоційна сфера є базовою складовою розвитку дитини, яка враховує не тільки психоемоційний стан, а й здатність адаптуватися до соціального середовища, ефективно взаємодіяти з іншими людьми та гармонійно розвиватися в складних життєвих умовах.

Емоційна сфера забезпечує базові механізми розпізнавання та регуляції емоцій, також її можна розглядати як основу для формування емоційного інтелекту. Існує багато тлумачень поняття емоційний інтелект (EI), що свідчить про його багатогранність і важливість у психології та педагогіці.

Вперше науковці P. Salovey та J. Mayer описали термін “емоційний інтелект” у статті “Emotional Intelligence. Imagination, Cognition and Personality”. EI – це здатність сприймати, оцінювати та виражати емоції, а також використовувати їх для стимулювання мислення і розуміння [12, с. 185].

Емоційний інтелект – це інтегральна властивість особистості, яка відображає пізнавальну здатність людини до розуміння емоцій та управління ними шляхом когнітивного опрацювання емоційної інформації та забезпечує психологічне благополуччя особистості й успішність соціальної взаємодії [10, с. 282]. Сучасні українські науковці зазначають, що емоційний розвиток дитини – це основа для формування емоційного інтелекту Н. Мельник [6, с. 69]

та О. Гришко, П. Клевака [4, с. 351].

Отже, всі наведені визначення входять до синонімічного ряду поняття “емоційний інтелект” і можуть використовуватися в науковому дискурсі не лише за аналогією, але й з метою розширення та доповнення понятійного поля досліджуваного феномена. Узагальнюючи зазначене, можна стверджувати, що емоційний інтелект передбачає не лише усвідомлення власних емоцій, а й здатність їх використовувати, регулюючи при цьому поведінку і взаємодію з іншими.

Аналізуючи поняття “емоції”, “емоційна сфера” та “емоційний інтелект”, ми виявили, що емоційний розвиток дітей раннього віку охоплює здатність не тільки розуміти власні емоції, а й будувати соціальні зв'язки. В базовій програмі розвитку дітей від пренатального періоду до 3 років “Оберіг” описані завдання і вправи, які стимулюють емпатію та соціальну взаємодію дитини раннього віку. Програма була розроблена з метою актуалізації питань становлення майбутньої особистості, починаючи від зачаття дитини, її народження, подальшого розвитку, виховання і навчання у перші три роки життя. Вона виділяє окремий напрям розвитку дітей раннього віку – емоційно-художній. Програма “Оберіг” пропагує ідею забезпечення повноцінного фізичного, психічного, соціального розвитку дитини від моменту зачаття до 3 років, входження її в соціальне середовище, адаптацію до постійно змінюваних умов предметного і соціального оточення, а в цьому процесі визначальну роль у період раннього дитинства відіграє емоційний розвиток.

Як зазначено в програмі, у дитини 1,5 місяців вже виникають прагнення втішити засмучену людину та спостерігається емоційний відгук на її переживання. Водночас емоційна нестабільність дитини іноді заважає встановленню позитивних контактів з однолітками. Дитина 2-го року характеризується мінливістю емоційного стану: незначні події можуть призвести до плачу і навпаки, ще не висохли сльози від образи – дитина вже посміхається. Дитині притаманна висока навіюваність і тонка диференціація емоцій – вона не розуміє слів, але добре відчуває, чи люблять її. Усі плачуть – вона так само може заплакати, легко піддається емоційному навіюванню. Упродовж 3-го року життя у дітей розвиваються різноманітні почуття: вони виявляють задоволення, радість і засмучення, збентеження, почуття прихильності, чуйності, образи, страх. Більш складними стають і прояви емоційних переживань, діти радіють вдалому результату своїх дій (побудував гарний будинок), задоволені, коли їх похвалив дорослий та навпаки. До трьох років майже всі діти набувають здатності встановлювати контакти одне з одним [8, с. 34].

Варто зазначити, що проблема емоційного розвитку дітей раннього віку залишається актуальною і в сучасних освітніх реаліях України. У 2022 році, враховуючи наслідки пандемії COVID-19, МОН України спільно з Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені М. Ярмаченка НАПН України, за підтримки Представництва ЮНІСЕФ в Україні, розробили Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки дітей

раннього та дошкільного віку, які затверджені наказом МОН від 17.01.2022 року № 29.

У Методичних рекомендаціях запропоновано інструменти оцінювання розвитку різних сфер дитини раннього віку. Наведемо лише компоненти оцінювання емоційного розвитку дитини раннього віку, бо саме ця частина є цінною в умовах нашого наукового дослідження: Перший рік життя дитини – емоції нестійкі і бурхливі, оскільки діти в цей період дуже легко збудливі. Негативні емоції у цьому віці виникають тільки з приводу дискомфорту, порушення режиму харчування, сну. Другий рік життя пов'язаний з успіхами малюка. Найчастіше, поки всі рухи не вироблені до автоматизму, дитина буде злитися та плакати, що не виходить певна дія. В такі моменти батьки мають підтримувати дитину, а коли в неї все вийде – обов'язково похвалити. Третій рік – це період ігрової діяльності, дитині властиві часті переживання. З'являється естетичний смак і радість від гарного одягу; подив і цікавість – головний фактор сприйняття навколишнього світу; відбувається зародження почуття власної гідності, виникає бажання отримувати похвалу від дорослих [7, с. 9].

Але рекомендації, розроблені МОН України, не враховують специфічні виклики, з якими стикаються на сьогодні діти раннього віку в умовах війни та постійного стресу. В умовах війни, коли стресові ситуації та соціальні виклики залишаються частиною повсюдного життя, емоційний розвиток дітей раннього віку набуває особливого значення. Діти раннього віку сприймають соціальний світ не тільки через аналіз подій чи ситуацій, як це притаманно старшим дітям або дорослим, а здебільшого крізь призму емоційного стану своїх основних опікунів – переважно матері, а також інших членів сім'ї та близьких людей. Емоційний стан матері відіграє ключову роль у формуванні базового відчуття безпеки дитини раннього віку. Якщо мати чи найближче оточення переходить у стан стресу, тривоги або невпевненості, це негативно позначається на емоційному благополуччі дитини, незалежно від того, чи приймає вона природу того, що відбувається у зовнішньому стані.

Програми соціально-емоційного розвитку, такі як "Peppy Pals" ("Веселі друзі"), впроваджуються з метою допомогти дітям навчитися справлятися з емоціями, розвивати співпереживання та зміцнювати соціальні зв'язки, стають необхідними в контексті підтримки дітей раннього віку, які переживають емоційний дискомфорт унаслідок війни та інших соціальних потрясінь. Зміст програми базується на методах незалежної дослідницької організації CASEL – Collaborative Association for Social and Emotional Learning (Асоціації співпраці задля соціально-емоційного навчання), а також на роботах відомої психологині у сфері емоційного інтелекту Б. Веннберг.

Важливими науковим досягненням для здійснення цього дослідження стала участь в проєкті "Підтримка раннього розвитку дітей у надзвичайній ситуації для біженців з України" (Emergency Early Childhood Development Support for Ukrainian Refugees) на посаді тренера з раннього розвитку дітей (анг. Trainer of the emergency early childhood development support for Ukrainian

refugees) та ментора для Лідерів груп взаємопідтримки батьків з національними координаторами "Fundacj Imago" (Польща) та "FONSS" (Румунія). Проєкт реалізовувався Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та Європейською асоціацією постачальників послуг для людей з інвалідністю (EASPD) протягом 2022-2023 рр. у п'яти країнах: Болгарії, Республіці Молдови, Польщі, Словаччині та Румунії. Протягом грудня 2022 року – березня 2023 року на посаді тренера проводили навчання для сімейних консультантів та лідерів груп взаємопідтримки батьків (професіоналів з досвідом у галузі охорони здоров'я, освіти, захисту прав дитини чи суміжних галузях), що безпосередньо надавали онлайн/офлайн консультації батькам, як педагогічно підтримуватимуть та емоційно стабілізувати дітей раннього віку, які постраждали від воєнних дій.

Пропонуємо використовувати такі засоби, які сприятимуть розвитку емоційної сфери дітей раннього віку, що зазнали впливу травматичних подій: арттерапія – малювання, ліплення, створення аплікацій дають змогу дитині виплеснути внутрішні переживання, зменшити тривожність та страх; казкотерапія – застосування казок ґрунтується на можливості дитини ідентифікувати себе з героями, які долають труднощі; ігрова діяльність відіграє ключову роль у розвитку емоційної сфери дітей раннього віку; музична терапія – використання простих музичних інструментів, таких як барабани чи маракаси, допомагає дітям виражати емоції через ритм; методи роботи з батьками/опікунами є основною ланкою у процесі емоційного розвитку дітей; методи роботи з педагогами, які працюють із малюками, мають бути підготовлені до роботи з травмованими дітьми. Усі засоби орієнтовані на зниження травматичного впливу, стабілізацію емоційного стану дитини, розвиток стійкості та здатності справлятися з труднощами.

Висновки. Отже, аналіз наукових досліджень доводить, що емоційний розвиток дітей раннього віку – це результат складної взаємодії вроджених можливостей дитини та соціального середовища, в якому вона зростає. Відповідальність за цей процес значною мірою покладається на дорослих, які мають забезпечувати дитині емоційно сприятливе середовище для гармонійний розвиток. Емоційний розвиток дітей раннього віку відбувається поступово, спочатку вони висловлюють свої бажання через емоції. Важливо, щоб ці емоції були позитивними, для цього потрібно більше часу проводити з дитиною, грати та емоційно-насичено спілкуватися з нею. Перспективи дослідження емоційного розвитку дітей раннього віку є надзвичайно важливими, особливо в контексті сучасних викликів, з якими стикаються діти та їхні сім'ї. А однією з основних перспектив є потреба у глибшому вивченні впливу соціально-економічних умов на емоційний розвиток, зокрема в умовах військових конфліктів та криз, які можуть суттєво впливати на емоційний стан дітей.

Використана література :

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. 2021. URL : <http://surl.li/ltlnuh>
2. Бухало О. Л. Організаційно-педагогічні умови емоційного виховання дітей раннього віку. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія "Педагогіка і психологія". Педагогічні науки.* 2015. № 2 (10). С. 85-90.
3. Закон України "Про дошкільну освіту" Документ 3788-IX, чинний, поточна редакція. Прийняття від 06.06.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>
4. Клевака Л. П., Гришко О. І. Емоційний розвиток особистості як умова формування емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters : collective monograph.* Riga : Baltija Publishing, 2021, Vol. 1. P. 351-366.
5. Косьянова О. Ю. Емоційна сфера як основа даних показників поліграфічного методу. *Наука і освіта.* № 2-3. 2016. С. 91-98.
6. Мельник Н. В. Емоційний розвиток особистості як основа формування емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки.* 2018. № 4. С. 69-74.
7. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку / укл. Прохоренко Л. І., Шевченко В. М., Шевченко Ю. В., Орленко І. М., Соколова Г. Б. 2022. URL : <http://surl.li/gdujqc>
8. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років "Оберіг". Тернопіль : Мандрівець, 2014. 160 с.
9. Шевченко Ю. Поняття "Емоційна сфера" в психологічній літературі. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.* 2023. 1. С. 199-208.
10. Шпак М. Емоційний інтелект в контексті сучасних психологічних досліджень. *Психологія особистості.* 1. 2011. С. 282-288.
11. Barrett L., Mesquita B., Ochsner K. The experience of emotion. *Annu. Rev. Psychol.* 2007. Vol. 58. P. 373-403.
12. Salovey P., Mayer J. D. Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality.* 1990. 9 (3). P. 185-211.
13. Scherer K., Schorr A., Johnstone T. Appraisal processes in emotion: theory, methods, research. New York : Oxford University Press, 2001.
14. Wundt W. Grundzüge der physiologischen Psychologie. Leipzig : Wilhelm Engelmann, 1874.

References :

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity). Nova redaktsiia [Basic component of preschool education (State standard of preschool education). New edition.]. 2021. URL : <http://surl.li/ltlnuh> [in Ukrainian].
2. Bukhalo O. L. (2015). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy emotsiinoho vykhovannia ditei rannoho viku [Organizational and pedagogical conditions of emotional education of young children]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia "Pedahohika i psykhologhiia". Pedahohichni nauky.* № 2 (10). S. 85-90 [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy "Pro doshkilnu osvitu" Dokument 3788-IX, chynnyi, potochna redaktsiia. Pryiniattia vid 06.06.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> [in Ukrainian].
4. Klevaka L. P. (2021). Emotsiinyi rozvytok osobystosti yak umova formuvannia emotsiinoho intelektu ditei doshkilnoho viku. L. P. Klevaka, O. I. Hryshko. *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters : collective monograph.* Riga : Baltija Publishing, Vol. 1. P. 351-366 [in Ukrainian].
5. Kosianova O. Yu. (2016). Emotsiina sfera yak osnova danykh pokaznykiv polihrafichnoho metodu [The emotional sphere as the basis of these indicators of the polygraphic method]. *Nauka i osvita.* № 2-3. S. 91-98 [in Ukrainian].
6. Melnyk N. V. (2018). Emotsiinyi rozvytok osobystosti yak osnova formuvannia emotsiinoho intelektu ditei doshkilnoho viku [Emotional development of personality as a basis for the formation of emotional intelligence of preschool children]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky.* № 4. S. 69-74 [in Ukrainian].

7. Metodichni rekomendatsii shchodo vyznachennia osvitnikh trudnoshchiv ta rivniv pidtrymky u ditei rannoho ta doshkilnoho viku / ukl. Prokhorenko L. I., Shevchenko V. M., Shevchenko Yu. V., Orlenko I. M., Sokolova H. B. 2022. URL : <http://surl.li/gdujqc> [in Ukrainian].
8. Prohrama rozvytku ditei vid prenatalnoho periodu do trokh rokiv "Oberih" (2014). Ternopil : Mandrivets. 160 s. [in Ukrainian].
9. Shevchenko Yu. (2023). Poniattia "Emotsiina sfera" v psykholohichnii literaturi [The concept of "Emotional sphere" in psychological literature]. *Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy*. 1. S. 199-208 [in Ukrainian].
10. Shpak M. (2011). Emotsiinyi intelekt v konteksti suchasnykh psykholohichnykh doslidzhen [Emotional intelligence in the context of modern psychological research]. *Psykholohiia osobystosti*. 1. S. 282-288 [in Ukrainian].
11. Barrett L., Mesquita B., Ochsner K. (2007). The experience of emotion. *Annu. Rev. Psychol.* Vol. 58. P. 373-403 [in English].
12. Salovey P., Mayer J. D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*. 9 (3). P. 185-211 [in English].
13. Scherer K., Schorr A., Johnstone T. (2001). *Appraisal processes in emotion: theory, methods, research*. New York : Oxford University Press [in English].
14. Wundt W. (1874). *Grundzüge der physiologischen Psychologie*. Leipzig : Wilhelm Engelmann [in English].

O. NEHRU. Means of emotional development of children of early age who have been suffered by military actions in Ukraine.

The article highlights the importance of emotional development of young children, which is sensitive, because it is during this period that the psyche is most intensively formed, basic personal formations and cognitive characteristics are laid. An interpretation of the meaning of the terms "emotional development", "emotions", "emotional sphere" and "emotional intelligence" is provided, the main developments of foreign and domestic scientists on the studied problem are presented. The main legislative documents and basic programs of Ukraine, which regulate attention to the emotional development of young children, namely the Law of Ukraine "On Preschool Education", the Basic Component of Preschool Education, Methodological Recommendations for the Determination of Educational Difficulties and Levels of Support for Early and Preschool Children, programs "Amulets" and "Peppy Pals" ("Cheerful friends").

The expediency of emotional development of young children in the context of modern challenges, including the consequences of COVID-19 and the full-scale war in Ukraine, is argued. We emphasize that the emotional development of young children is an important factor in their general mental, physical and mental development, as well as adaptation to difficult living conditions. The article proposes means that contribute to the development of the emotional sphere of young children affected by military actions, including art therapy, fairy-tale therapy, play activities, music therapy, methods of working with parents/guardians and teachers. We emphasize the need for a comprehensive approach to the emotional development of young children, the involvement of family, teachers and mental health specialists to ensure the harmonious formation of the personality and the development of resistance to future life challenges. Beliefs that the use of special programs aimed at supporting the emotional development of young children is extremely important, since it is at this age that the foundations of emotional stability, the ability to adapt, self-regulation and the formation of trusting relationships with the environment are laid. Such programs make it possible to create a safe environment where a child can freely express his feelings, develop empathy and a positive perception of the world even in difficult life circumstances.

Keywords: *early age, young children, emotional development, emotions, emotional sphere, emotional intelligence, emotional development of young children, military actions.*

НАШІ АВТОРИ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

БЕЗВЕРХА ІРИНА ГРИГОРІВНА	учитель-логопед Сумського дошкільного навчального закладу (центру розвитку дитини) № 28 “Ювілейний” Сумської міської ради (м. Суми, Україна), <i>e-mail</i> : irabezverha83@gmail.com, https://orcid.org/0009-0008-7798-143x
БІЛОШИЦЬКИЙ ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ	ад’юнкт науково-дослідної лабораторії наукового супроводження розроблення нормативів стандартів з фізичної підготовки і спорту науково-дослідного центру проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : belv10@ukr.net, https://orcid.org/0000-0001-6083-2579
БІНОВСЬКА РЕНАТА ІГОРІВНА	викладач кафедри англійської мови № 2 Національний інститут «Одеська морська академія» Інституту Навігації (м. Одеса, Україна) <i>e-mail</i> : burmaka.renata@gmail.com , https://orcid.org/0000-0002-8937-2876
ВАКОЛЯ ЗОРЯНА МИХАЙЛІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ДВНЗ “Ужгородський національний університет” (м. Ужгород, Україна), <i>e-mail</i> : zoriana.vakolia@uzhnu.edu.ua, https://orcid.org/0000-0002-1985-8053
ВЕРБИН НАЗАРІЙ БОРИСОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : nazariyv@ukr.net, https://orcid.org/0000-0002-1977-3471
ВЛАСЕНКО ОЛЕГ МИКОЛАЙОВИЧ	доктор медичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : omv@ukr.net, https://orcid.org/0000-0002-0979-851X
ГУМЕННИЙ ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ	кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Інституту професійної освіти НАПН України (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : gumenniy7@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-6596-3551

ДАНИЛЕНКО ДАР'Я СЕРГІЙВНА	здобувач другого освітнього ступеня «магістр» Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів, Україна), <i>e-mail</i> : dasha.d33568@gmail.com
ЖЕМБРОВСЬКИЙ СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : zhembr@ukr.net , https://orcid.org/0000-0003-4903-9398
ЗАПОРОЖЧЕНКО ТЕТЯНА ПЕТРІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент, заступник декана з навчальної роботи Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів, Україна), <i>e-mail</i> : redvid_221@udu.edu.ua https://orcid.org/0000-0002-0835-2348
ЗЛАГОДУХ ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ	аспірант кафедри комп’ютерної та програмної інженерії Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : d.o.zlahodukh@udu.edu.ua
КОНАРСВ ОЛЕГ ПЕТРОВИЧ	аспірант кафедри технологічної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : redvid_221@udu.edu.ua
КУЧЕРЕНКО ІННА ІВАНІВНА	доктор філософії, доцент, начальник відділу навчально-методичної роботи, ліцензування та акредитації Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : innanmu2018@gmail.com , https://orcid.org/0000-0002-0734-6544
КУЧИН ЮРІЙ ЛЕОНІДОВИЧ	доктор медичних наук, професор, ректор Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : kancnmu@nmu.ua , https://orcid.org/0000-0002-9667-1911
МАЛЕЖИК МИХАЙЛО ПАВЛОВИЧ	доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри комп’ютерної та програмної інженерії Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : m.p.malezhyk@udu.edu.ua , https://orcid.org/0000-0002-1242-2134
МЕЛЬНИК ОКСАНА МИКОЛАЇВНА	викладач кафедри медичної і біологічної фізики та інформатики Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : omlnk1988@gmail.com , https://orcid.org/0009-0002-5810-3507

МИКИТЕНКО ПАВЛО ВАСИЛЬОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медичної і біологічної фізики та інформатики Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : mikitenko_p@npu.edu.ua, https://orcid.org/0000-0003-1188-4334
НЕГРІЙ ІРИНА ІВАНІВНА	аспірант 2 року навчання, спеціальність 012 “Дошкільна освіта” Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького (м. Мелітополь, Україна), <i>e-mail</i> : irinanegriy4@gmail.com, https://orcid.org/0009-0002-3019-2173
НЕГРІЙ ОЛЬГА ІВАНІВНА	асистент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, аспірант 3 року навчання, спеціальність 012 “Дошкільна освіта” Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького (м. Мелітополь, Україна), <i>e-mail</i> : olganegriy19@gmail.com , https://orcid.org/0000-0002-5423-0448
НИЖЕГОРОДЦЕВ ВЛАДИСЛАВ ОЛЕКСАНДРОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри комп'ютерних та інформаційних технологій і систем, доцент Державного податкового університету (м. Ірпінь, Україна), <i>e-mail</i> : nizhegorodcev@ukr.net, https://orcid.org/0000-0001-9434-0564
ПАЛАМАРЧУК ЮРІЙ ВІКТОРОВИЧ	аспірант кафедри медичної і біологічної фізики та інформатики Державного податкового університету (м. Ірпінь, Україна), <i>e-mail</i> : yurapalamarchuk11@gmail.com, https://orcid.org/0009-0002-8517-8352
ПАЛАТНА ОКСАНА МИКОЛАЇВНА	керівник гуртків Переяславської станції юних туристів (м. Переяслав, Україна), <i>e-mail</i> : oksanapalatna@gmail.com, https://orcid.org/0009-0005-6486-5817
ПАЛАТНИЙ ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ	кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри спортивних дисциплін та туризму Університету Григорія Сковороди в Переяславі (м. Переяслав, Україна), <i>e-mail</i> : palig2006@ukr.net, https://orcid.org/0000-0001-8348-2997
ПЕТРУНЧАК ДЕНИС ВАСИЛЬОВИЧ	аспірант кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : denys.ktgg@gmail.com, https://orcid.org/0009-0004-6276-7415
ПОГРЕБНЯК ДМИТРО ВІТАЛІЙОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно- оздоровчих технологій Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : dimanyou@ukr.net, https://orcid.org/0000-0001-8364-663X

ПОЛЩУК ВІТАЛІЙ ВАЛЕНТИНОВИЧ	кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри спортивних дисциплін та туризму Університет Григорія Сковороди в Переяславі (м. Переяслав, Україна), <i>e-mail</i> : vitalii05@ukr.net, https://orcid.org/0000-0002-3526-5098
ПОТАПОВА НАТАЛЯ ВАЛЕРІЙВНА	кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради (м. Харків, Україна), <i>e-mail</i> : remnattaly@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-7891-6770
РЕДЬКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ	аспірант кафедри освіти дорослих Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : redvid_221@udu.edu.ua
РОМАНЧУК АЛЛА ІЛЛІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : a.i.romanchuk@upu.edu.ua , https://orcid.org/0000-0001-5390-5418
САВЧЕНКО ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА	доктор філософії, доцент кафедри естрадного співу Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : yulia_sa@ukr.net, https://orcid.org/0000-0002-1217-3190
САВЧЕНКО РЕГІНА АНАТОЛІЙВНА	доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : sarina_30@ukr.net, https://orcid.org/0000-0002-4380-8777
СЛАБКО ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освіти дорослих Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна); <i>e-mail</i> : slabko61@gmail.com, https://orcid.org/0000-0002-5175-3104
СОЛОДОВНИК МАРИНА КОСТЯНТИНІВНА	учитель-логопед Сумського дошкільного навчального закладу (центру розвитку дитини) № 28 “Ювілейний” Сумської міської ради (м. Суми, Україна), <i>e-mail</i> : Logoped.m@gmail.com, https://orcid.org/0009-0004-3575-1303
СОХАНЬ МАКСИМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ	викладач кафедри академічного та естрадного вокалу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : tigraalfa007@gmail.com, https://orcid.org/0000-0002-3743-8060

СТУЧИНСЬКА НАТАЛЯ ВАСИЛІВНА	доктор педагогічних наук, завідувач кафедри медичної і біологічної фізики та інформатики, професор Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : nvstuchynska@gmail.com , https://orcid.org/0000-0002-5583-899X
ТЕНИЦЬКА ОЛЬГА ІВАНІВНА	вихователь Сумського дошкільного навчального закладу (центру розвитку дитини) № 28 “Ювілейний” Сумської міської ради (м. Суми, Україна), <i>e-mail</i> : otenicka@gmail.com , https://orcid.org/0009-0004-3575-1303
ТОЛМАЧОВА ІРИНА МИКОЛАЇВНА	кандидат педагогічних наук, доцент професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради (м. Харків, Україна), <i>e-mail</i> : irina.tolmacheva@gmail.com , https://orcid.org/0000-0003-1584-7274
ТОМЧУК АНДРІЙ ВІКТОРОВИЧ	здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти кафедри інформаційних систем і технологій Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : a.tomchuk@std.npu.edu.ua https://orcid.org/0009-0000-1576-9435
ТРЕГУБ ОЛЬГА ДМИТРІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна) <i>e-mail</i> : o.d.trehub@udu.edu.ua , https://orcid.org/0000-0002-3748-9984
ШЕВЧЕНКО ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ	завідувач кафедри інженерії та технологій виробництва, кандидат педагогічних наук, професор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : ist-volodymyr@ukr.net , https://orcid.org/0000-0002-8905-5483
ШЕВЧЕНКО ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА	Навчальний майстер кафедри Інженерії та технологій виробництва, Українського Державного університету імені Михайла Драгоманова, (м. Київ, Україна), <i>e-mail</i> : ist-volodymyr@ukr.net , https://orcid.org/0000-0002-5424-4532